

аналітичних методів. Це дозволить підвищити ефективність роботи контролюючих організацій, знизити їх витрати; обмежити можливості корупційних дій державних службовців; скоротити кількість оперативних перевірок, які, зазвичай, паралізують господарську діяльність підприємств.

Підсумовуючи необхідно зазначити, що досягнення результатів у боротьбі з тіньовою економікою можливо тільки у довгостроковому періоді, а оцінення тіньової складової економіки може бути основою розробки довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку держави, регіонів та основних видів економічної діяльності.

### **Список використаних джерел:**

1. Бородюк В. Оценка масштабов теневой экономики и ее влияние на динамику макроэкономических показателей / В. Бородюк, А. Турчинов, Т. Приходько // Економіка України, 1996. – № 11. – С. 4-16.

2. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: <http://www.me.gov.ua>.

**Мельник Я.В.**

*кандидат наук державного управління, доцент,  
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України*

## **ОСВІТНІ РЕФОРМАЦІЇ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**

Сьогодні в Україні відбувається процес децентралізації влади – реформа, яка передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад і має визначальний вплив на політичну, адміністративну, фінансову та інші сфери, в тому числі і освітню.

Освітня галузь є одним із важливих напрямів реформи децентралізації, визначених урядом у 2016 році. Головною метою такого реформування є делегування повноважень і відповідальності за управління освітою та її фінансування демократично обраним органам місцевого самоврядування і школам, зі збереженням, при цьому, повноважень щодо визначення освітньої стратегії країни та загального напрямку освітньої реформи за Міністерством освіти і науки.

Таким чином, децентралізована система освіти функціонує через співпрацю та координацію діяльності багатьох незалежних інституцій, кожна з яких має законодавчо визначену сферу автономії. Основною проблемою процесу децентралізації є те, що поки що немає чітких правил, адже саме реформування випереджує законодавче творення. На даний час процес регламентують Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та «Про співробітництво територіальних громад», а також постанова Кабінету Міністрів

України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад».

Протягом останніх років ведуться дискусії щодо того, якою ж має бути освіта в Україні, зокрема найважливіша її ланка – загальна середня освіта, – покликана надавати дітям якісні освітні послуги та водночас бути основою для здобуття подальшої освіти для тих, хто має намір продовжувати навчання у вищій школі.

Зазначимо, що першочергові зміни мають відбутися в управлінні та фінансуванні закладів освіти, що зумовить прогресивні зрушення в освітньому процесі.

Наразі система управління середньою освітою побудована таким чином, що будь-яка школа в селі, селищі чи навіть місті районного значення фінансується за рахунок коштів районного бюджету. До умовно позитивних переваг такої системи можна віднести наявність єдиного центру управління, можливість координації роботи закладів на території певного району, можливість проведення оперативної ротації кадрів між закладами чи перерозподілу бюджетного фінансування у випадках, коли виникають непередбачувані обставини, що потребують термінового фінансового забезпечення. В останньому випадку пошук додаткових ресурсів, зазвичай, здійснюється за рахунок тих шкіл, які з тих чи інших причин змогли зекономити певну частину бюджетних коштів, виділених на їхнє утримання. Зазначимо, що в таких умовах у розподілі коштів між закладами освіти в межах району потенційно можуть існувати суб'єктивні чинники, унаслідок чого школи з однаковими «параметрами» можуть отримувати різний фінансовий ресурс.

За прогнозами держави ці та багато інших проблем повинні бути усунені після завершення реформи децентралізації, коли повне управління шкільними закладами буде перенесено на рівень громад як первинної і основної ланки місцевого самоврядування. За таких умов повною мірою повинен реалізуватися принцип субсидіарності, який передбачає надання публічних послуг тим органом, який є найближчим до громадянина, споживача таких послуг.

Розглянувши переваги реформи, звернемо увагу й на проблеми, які виникають чи можуть виникнути в подальшому. На сьогодні існує ряд суттєвих проблем у новостворених об'єднаних громадах щодо функціонування загальноосвітніх закладів. Насамперед необхідним є забезпечення структурних підрозділів виконавчих органів об'єднаних громад кваліфікованими спеціалістами-освітянами. Особливо гостро проблема браку досвідчених і професійних фахівців стоїть на рівні управлінських кадрів, від рішень яких залежить, як буде функціонувати галузь, які знання отримають учні, яким чином і чи взагалі будуть забезпечені належні умови праці педагогів, наскільки ефективно буде організовано навчальний процес у школі та багато інших важливих питань. Тому формування якісної управлінської ланки у структурі виконавчого апарата об'єднаної громади, яка буде опікуватися питаннями освіти, варто розглядати як проблему, що потребує першочергового вирішення.

Як зазначалось, важливим чинником у наданні освітніх послуг є фінансове забезпечення галузі. Із внесенням змін до Бюджетного кодексу України у грудні 2014 року кардинально змінилися державні підходи до фінансування

загальноосвітніх навчальних закладів. Фінансування шкіл відбувається за рахунок субвенцій, що перераховуються бюджету ОТГ з державного бюджету України двічі на місяць до 10 та 25 числа. Субвенції на освіту розраховуються за кількістю учнів з урахуванням низки коефіцієнтів, у тому числі, малокомплектних шкіл, враховує показники оплати праці та матеріальне забезпечення навчального процесу. Кошти субвенції також можуть спрямовуватися на капітальні видатки, якщо будуть забезпечені видатки поточні та не буде боргів за захищеними статтями. Рештки коштів наданої субвенції в кінці бюджетного року залишатимуться в школах.

Іншими словами, держава виділяє місцевим бюджетам певні кошти (субвенцію), які потрібно використовувати лише для визначеної мети. Діючими нормативними документами визначено, що кошти освітньої субвенції можуть використовуватися на оплату поточних видатків загальноосвітніх закладів. Наголошуємо, що освітню субвенцію дозволяється використовувати лише для поточних видатків; про здійснення видатків капітального характеру взагалі не йдеться. Виключенням є норма Бюджетного кодексу, яка дозволяє залишки коштів за освітньою субвенцією на кінець бюджетного періоду використовувати в наступному бюджетному періоді на оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів.

Необхідно зазначити, що зміна підходів до визначення обсягу бюджетного фінансування освіти не вирішила головної проблеми – катастрофічного дефіциту коштів для забезпечення нормального функціонування галузі, не говорячи вже про розвиток матеріальної бази чи впровадження сучасних методик викладання. Детальний аналіз показав, що має місце лише зміна форми, а за суттю підхід до виділення бюджетного фінансування місцевим бюджетам для утримання навчальних закладів не змінився.

Питання інтегрування об'єднаних територіальних громад у загальнодержавну систему освіти як окремих самостійних суб'єктів, що надають громадянам освітні послуги. Наявна донедавна система органів і закладів освіти не передбачала у структурі таких утворень, як об'єднані громади, і була побудована з урахуванням того, що надання освіти є прерогативою виконавчої гілки влади, де діють установлені норми, директиви, методології та методики з чіткою ієрархією та субординацією управлінських органів.

Одним із вагомих управлінських повноважень, які отримали органи місцевого самоврядування ОТГ є право і можливість на формування власної і ефективної системи забезпечення освітніми послугами населення своєї громади. З урахуванням соціальної значимості сектора освіти і домінуючого обсягу видаткової частини бюджету ОТГ на її утримання.

Створення об'єднаних територіальних громад в сільських регіонах, вперше в новій історії державного управління в Україні, створило умови, коли всі управлінські та фінансові повноваження зосереджені в єдиному органі місцевого самоврядування. Таким чином, з'явилася реальна можливість оптимізації мереж ЗНЗ для подолання численних проблем, які накопичилися в секторі освіти через велику кількість малокомплектних (і одночасно високозатратних) шкіл в сільських регіонах України. Рішення проблеми

раціонального витрачання бюджетних коштів на утримання шкіл громади не повинно відводити місцеву владу від розуміння, що одним з головних критеріїв ефективності управління мережею освітніх закладів ОТГ є якість освіти.

Значні правові повноваження щодо менеджменту мережею освітніх закладів, її оптимізації, підвищення на їх основі якості освітніх послуг є головною властивістю органів управління освітою ОТГ, яке відрізняє їх від змісту управління освітою в структурі РДА. Це означає, що створення органу управління освітою ОТГ має бути якісним процесом, яке засноване на ретельному аналізі його функцій і повноважень.

Залежно від ситуації з кількістю шкіл дошкільних та позашкільних установ, їх географічного розташування, система менеджменту освітою ОТГ може мати різні структурні форми та відповідні назви (управління, відділи, сектори і т. д.), штат працівників. З іншого боку, діяльність системи освіти – безперервний, організаційно і методично складний процес, який стосується забезпечення освітніми послугами великої кількості населення, і який при цьому повинен відповідати державній політиці та стандартам в сфері освіти. Тому слід врахувати необхідність збереження певної вертикалі у виконанні освітніх повноважень та завдань діючих та створюваних органів управління освітою (Міністерство – органи управління освітою обласних державних адміністрацій – органи управління освітою районних, міських (районних у містах), органи управління освітою об'єднаних територіальних громад – навчальні заклади). Також, важливим елементом створення ефективної системи менеджменту закладів освіти ОТГ є максимальне делегування адміністративних і навчально-методичних повноважень на рівень навчального процесу (навчальних закладів) у поєднанні з належним управлінням усередині самого закладу та забезпеченням якості освіти. Такого роду децентралізація системи освіти ОТГ також дозволить уникнути формування малоефективної і витратної для бюджету ОТГ. Ефективність діяльності органу управління освітою (в тому числі, в реалізації оптимізації мережі ЗНЗ) буде залежати від того, наскільки вона буде зайнята виконанням функцій, що мають пряме відношення до забезпечення якості освітніх послуг.

Важливим елементом створення ефективної системи адміністративного обслуговування освітніх об'єднаних територіальних громад є максимальне делегування адміністративних і навчально-методичних повноважень на рівень навчального процесу (навчальних закладів) у поєднанні з належним управлінням усередині самого закладу та забезпеченням якості освіти.

Такого роду децентралізація системи освіти об'єднаних громад дозволить уникнути формування малоефективної і витратної для бюджету виконавчого комітету об'єднаних громад структури.

Отже, сьогодні ми маємо початок важливої й необхідної реформи відповідно до закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Проте, законодавча неврегульованість численних питань є однією з головних перепон для швидких та ефективних змін як у загальному процесі децентралізації, так і в окремо взятій галузі освіти. Тому, невідкладного вирішення потребує проблема розроблення і впровадження необхідних законодавчих і нормативно-правових актів, які б регламентували всі напрями

функціонування освіти в умовах децентралізації. Процес реформації повинен бути керованим державними органами, а в подальшому держава також повинна відігравати ключову роль в організації системи освіти, координації діяльності відповідних органів місцевого самоврядування, установленні певних норм, вимог і стандартів у середній освіті. Не можна допускати надмірної лібералізації саме в ланці шкільної освіти, оскільки саме тут закладаються основи майбутнього інтелектуального потенціалу держави та формується людський капітал, що є основою успішного розвитку сучасної держави.

Успіх будь-якої реформи залежить від її легітимізації та сприйняття пересічними громадянами, адже запровадження будь-яких змін адміністративними методами, які не матимуть визнання у суспільстві, можуть викликати супротив, що, в свою чергу, унеможливить досягнення завдань передбачених реформою. Тому, важливим є постійний інформаційний супровід реформи освіти: роз'яснення основних положень, очікуваних результатів та етапів реформування.

### **Список використаних джерел:**

1. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08 липня 2010 р., № 2456-VI [Електронний ресурс] // Законодавство України: сайт «Електронні дані і програми». – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р., № 157-VIII [Електронний ресурс] // Законодавство України: сайт «Електронні дані і програми». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-viii>.

**Мосора Л.С.**

*кандидат наук з державного управління,  
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

## **ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ**

Сучасний світ існує в умовах активного зростання ролі інформації як основного стратегічного ресурсу. З розвитком нових інформаційно-комунікативних технологій відбуваються динамічні зміни у всіх сферах життя людства, в тому числі і в публічному управлінні. В свою чергу, комунікація приводить до формування нової ціннісної системи, згідно з якою по-новому вирішуються державні, економічні, соціальні та інші завдання. Комунікативна взаємодія – це процес, який передбачає забезпечення передачі інформації, обмін нею і комунікативного впливу комунікантів. На рис. 1 відображено особливості комунікативної взаємодії у публічному управлінні.